Уладзіслаў Сыракомля

Згадкі Нясвіжа

Санеты

...возерам шырокім гожае мясціны
...таіць каменны старац — і пад час вячэры
...н з вежы збеглыя вызвоньвае гадзіны,
...акуль апошніх хвіль сваіх не выб'е меры.

...грудзях яго, як у грудзях старых жаўнераў,
...ра ... толькі даўнія ўспаміны, —
...ярпіцецць і мінуласць ён з пагардай зверыў,
...о знаў ... рацькоў — з сыноў смяяцца ёсць прычыны.

...і ажыве? Ці ўскрэсіць ён даўнейшасць лёсаў,
...а-радзівілаўску — не адышла надзея —
...ішто ... вежамі сягае да нябёсаў.

...ільнуе ...а гербоў і папяровых стосаў,
...ы се... сці, якая — Божа! — спарахнее,
...к слова без значэння, як трава без росаў.

Wspomnienia Nieświeża

Згадкі Нясвіжа

Władysław Syrokomla

Wspomnienia Nieświeża

Sonety

Уладзіслаў Сыракомля

Згадкі Нясвіжа

Санеты

Беларускі пераклад
Уладзіміра Мархеля

Мінск
"Тэхналогія"
2002

УДК 821.162.1-1
ББК 84(4 Пол)-5
С 88

*Кніга выдадзена пры падтрымцы
Польскага інстытута ў Мінску*

Сыракомля У.

С 88 Згадкі Нясвіжа: Санеты /Уладзіслаў Сыракомля; Пер. з пол. У. Мархеля. – Мн.: Тэхналогія, 2002. – 20 с.
ISBN 985-458-061-X.

Нясвіж – лёсавы горад для У.Сыракомлі і Беларусі. І ў санетах вясковага лірніка – лучнасць мінулага і сучаснасці.
Для аматараў паэзіі.

УДК 821.162.1-1
ББК 84(4 Пол)-5+84(4 Бел)-5

ISBN 985-458-061-X

W czasach Władysława Syrokomli Nieśwież przeżywał zaniedbanie po dwóchsetletniej sławie Radziwiłłów. To jednak nie przeszkodziło poetowi przez całe życie zachować wdzięczność dla zacofanego miasteczka z bogatą historią. Właśnie tu uczęszczał do szkółki powiatowej przy klasztorze dominikańskim, służył w kancelarii zarządów poradziwiłłowskich i prowadził kwerendę archiwalną majoratu, żeby wkrótce napisać artykuł do opracowania Michała Balińskiego „Starożytna Polska". W szkicu krajoznawczym „Wędrówki po moich niegdyś okolicach" (1853) lirnik wioskowy poświęcił Nieświeżowi najobszerniejszy z rozdziałów. Po raz kolejny wróci do tematu Nieświeża w poemacie p.t. „Szkolne czasy" i reminiscencji poetycznej „Iluminacja". W kwietniu 1844 roku stanie przed ołtarzem w farze Nieświeskiej z Pauliną Mitraszewską. Stamtąd uda się do folwarku nadniemeńskiego Załucze, gdzie mu przeznaczone było poczuć się poetą i w 1844 roku stworzyć cykl sonetów „Wspomnienia Nieświeża", sonetów, które naznaczone są energią poetyckiego światospozierania wzniesionego ponad utylitarność bycia.

У часе Уладзіслава Сыракомлі Нясвіж перажываў занянад пасля двухсотгадовай славы Радзівілаў. Але гэта не перашкодзіла паэту праз усё жыццё пранесці ўдзячнасць занядбаламу мястэчку з багатай гісторыяй: тут ён вучыўся ў павятовай школе пры дамініканскім кляштары, тут служыў у канцылярыі кіраўніцтва парадзівілаўскімі маёнткамі і вывучаў архівы маярату, каб напісаць артыкул пра мінулае мястэчка для "Старажытнай Польшчы" Міхала Балінскага. У краязнаўчым нарысе "Вандроўкі па маіх былых ваколіцах" (1853) вясковы лірнік прысвяціў Нясвіжу самы аб'ёмісты раздзел. З мястэчкам лучыцца таксама змест яго паэмы "Школьныя часы" і паэтычная рэмінісцэнцыя "Ілюмінацыя". У нясвіжскай фары ў красавіку 1844 года Сыракомля абвянчаўся з Паўлінай Мітрашэўскай. Адсюль ён павёз жонку ў прынёманскі фальварак Залуча, дзе яму было наканавана ўсвядоміць сябе паэтам і ў 1844 годзе напісаць цыкл санетаў "Згадкі Нясвіжа", санетаў, якія пазначаны энергіяй паэтычнага светасузірання, узнятага па-над утылітарнасцю быцця.

WSPOMNIENIE

Gdzie po dwuwiecznym gwarze cisza uroczysta
Zalegla Radźwiłłowskich złotych sal obszary,
W murach, co pamiętają byt świetny, byt stary,
Ja włokłem dni powszednie, biedny bióralista.

W starym blaszanym hełmie chowałem cygary,
A otrząsłszy zbutwiałe malowidła z pyłów,
Kiedy wiatr bił do okna, zastawiałem szpary,
Obrazami Ostrogskich, Sapiehów, Radźwiłłów!

W grobach, w gruzach, w gawędach, i na starem płótnie
Tylko przeszłość przelotem swój cień zostawiła, —
Czytałem po tych cieniach — bolejąc okrutnie;

Bom widział! że ta przeszłość — choć zmarła, nadgniła,
Jeszcze przy naszym wieku wyglądała butnie,
Jak wśród wioski nędzarzów, rycerska mogiła.



УСПАМІН

Дзе цішыня па шуме доўгім урачыста
Лягла на залаў радзівілаўскіх абшары,
Там у мурах, што прошласці хаваюць чары,
І я свае мітрэнжыў дні канцылярыста.

У шоламе бляшаным я хаваў цыгары,
Партрэтамі ж, збуцвелымі пад пылам,
Я застаўляў ад ветру і дажджлівай хмары
Адтуліны у вокнах замка Радзівілаў.

У трунах, гутарках і на старых палотнах
Мінуласць мімаходзь, нібыта цень, застыла, —
Я цені гэтыя чытаў — і быў самотны,

Бо знаў, што хоць мінуласць змерла, адступіла,
У нашым веку мела выгляд шчэ дабротны,
Нібы сярод бядоты рыцара магіла.



MIASTO

Małe i liche miasto stoi w rozwalinie —
Tu i ówdzie wśród gruzów nowy mur się błyszczy,
Tu i ówdzie wieżyce, klasztory, świątynie —
Póki czas ich nie pozrze, burza nie poniszczy.

Małe i liche miasto, co stoi w ruinie,
Czyż komu łzę wywoła, ciekawość obudzi?
Wędrowiec go w przejeździe obojętnie minie —
Jak mijamy podeszłych pospolitych ludzi.

Lecz ten starzec — to żołnierz lub bywalec może,
W ranach swych męztwa, w zmarszczkach ma długich lat dzieje,
Opowie ci swe losy, bitwy lub podróże. —

Miasto ma swoją przeszłość! swoje przywileje.
Przestarzały pergamin?! — o pożal się Boże!
Człek go już nie wyczyta i mól nawet nie je.

МЯСТЭЧКА

Мястэчка дробнае стулілася ў нізіне,
Сярод развалін сям-там бачны сцены мура,
І тут, і там кляштар і вежа ці святыня —
Пакуль усіх не возьме час, не скрышыць бура.

Мястэчка дробнае, якое ўсё ў руіне,
Не выкліча слязы, цікавасці ні ў кога,
Вандроўнік абмінуць яго здалёк павінен,
Як заўжды абмінаем бедняка старога.

Ды той стары — жаўнер або бывалец, можа,
Хавае ў ранах мужнасць, а ў маршчынах — дзеі,
Пра лёс раскажа свой, пра бітвы, падарожжа.

Мінуласць у мястэчка ёсць і прывілеі,
Ды застарэлы пергамін — шкадуй нас, Божа! —
І моль не есць, і чалавек не разумее.



ZAMEK

Za szerokiem jeziorem na krańcu krainy
Sterczy kamienny starzec — i niekiedy z wieży,
Długo, zwolna, wydzwania ubiegłe godziny —
Nim ostatnią dni swoich godzinę uderzy. —

W piersiach jego, jak w piersiach stuletnich żołnierzy,
Tylko pamięć na dawne zdarzenia i czyny, —
Teraźniejszość z przeszłością pogardliwie mierzy,
Znał ojców — jakże śmieszne w jego oczach syny!

Czy odżyje? czy wskrzesi swoje dawne losy,
Huczno — po Radźwiłłowsku — jeszcze ma nadzieję,
Jeszcze dziad śmiało strzela wieżami w niebiosy,

Jeszcze herby, obrazy, i szpargałów stosy —
Strzeże jak świętość — Boże! ta świętość spróchnieje
Jak słowo bez znaczenia, roślina bez rosy.

ЗАМАК

За возерам шырокім гожае мясціны
Стаіць каменны старац — і пад час вячэры
Ён з вежы збеглыя вызвоньвае гадзіны,
Пакуль апошніх хвіль сваіх не выб'е меры.

Ў грудзях яго, як у грудзях старых жаўнераў,
Пра чын і дзеі толькі даўнія ўспаміны, —
Цяпершасць і мінуласць ён з пагардай зверыў,
Бо знаў бацькоў — з сыноў смяяцца ёсць прычыны.

Ці ажыве? Ці ўскрэсіць ён даўнейшасць лёсаў,
Па-радзівілаўску — не адышла надзея —
Яшчэ дзед вежамі сягае да нябёсаў,

Пільнуецца гербоў і папяровых стосаў,
Бы святасці, якая — Божа! — спарахнее,
Як слова без значэння, як трава без росаў.

GROBY RADZIWIŁŁÓW
W kościele po-Jezuickim

Pod ogromną świątynią jest miejsce grobowe,
Jest sklepisko podziemne, w niém ołtarz i krata,
Dalej trumna przy trumnie — wszystkie hebanowe,
Wszystkie z dębu — w nich kości długie leżą lata.

Z trumien zgnilizna wieje — choć arystokrata
Przesiękły balsamami złożył tutaj głowę,
Zgniły pany i panie — tylko trwalsza szata,
Szkielet, herb — ci przypomni ich życia osnowę.

Swe imiona to złotem, to krwią nakreślili,
W wiecznej pamięci ludów, albo w dziejów karcie! —
Nie złorzecz... nie błogosław... oni ludźmi byli.

Cóż gdyby oni z grobów powstali w tej chwili?
Znówby bieżono do nich po łaski, po wsparcie,
Lecz oniby z pogardą oczy odwrócili...



ТРУНЫ РАДЗІВІЛАЎ
У па-езуіцкім касцёле

Ёсць пад святыняй пахавальнік адмысловы
І склеп падземны ёсць, а ў ім алтар і краты,
Далей жа дамавінаў шмат стаіць дубовых,
Што праз гады працяглыя касцьмі занятыя.

Гнілізнай з трунаў цягне — хоць арыстакраты,
Нацёртыя бальзамам, склалі тут галовы.
Згнілі паны і пані — хіба толькі шаты,
Шкілеты й герб напомняць іх жыцця асновы.

Сябе яны ўпісалі золатам, крывёю
Ў гісторыю і памяць вечную народаў.
Былі яны людзьмі, не рушце іх спакою.

А што, калі б усталі з трунаў хвіляй тою?
У іх прасілі б зноўку ласкі, ўзнагародаў,
Яны ж адказвалі б пагардаю сваёю.



ALBA
Zwierzyniec Radziwiłłowski

Ha! jak tu pięknie, miło, cienisto, zielono,
Wnijdź w aleje lip starych, w brzezinowe lasy, —
I myślą pradziadowską orzeźwij twe łono —
I przenieś twoją pamięć w pradziadowskie czasy.

Gdzie modlił się Sierotka, *— gdzie Karol zapasy*
Wiódł ze źwierzem — obaczysz sarnę przepłoszoną —
Gdzie wrzały pełne życia Albańców hałasy,
Sterczy pałac na łące ruderą czerwoną.

Wyspa... kanał... tu może... — precz stare wspomnienia
One ciężkie dla duszy — W sercu zniewieściałém
Może słodsze masz myśli i świeższe marzenia.

Może miłość?.. na trawie co lipa ocienia
Siądź szczęśliwcze i lubym nakarm się zapałem,
I ryj na korze cyfrę kochanki imienia...

АЛЬБА
Радзівілаўскі заапарк

Як тут цудоўна і цяніста і зялёна,
Зайдзі ў алею ліп і ў беразняк бялёсы,
Прадзедаўскаю думкай падбадзёрвай лона
І ў час даўнейшы думкаю сваёй заносся.

Маліўся тут Сіротка, Каралю вялося
На ловах: сарна тут выскоквала шалёна.
Тут калісь чулася альбанцаў шматгалоссе,
Цяпер адзін палац узносіцца чырвона.

Канал... ці выспа... можа — згадкі прэч старыя,
Яны зацяжкія, у сэрцы заняпалым
Прыемней мыслі ёсць і мары маладыя.

Мо любасць?.. Ценем ліпа хай мяне акрые,
Пад ёю сяду, перапоўнены запалам,
І выражу імя каханай на кары я...

ŚWIĘTY KRZYŻ, OPACTWO BENEDYKTYNÓW I MOGIŁY MIEJSKIE

Krzyż błyszczy się za lasem — daleko od miasta
Mieszkanie Eremitów bieleje się w lesie —
A wysoko na górze, jak oko doniesie,
Jest kościół — na około gęstwina zarasta.

Cisza... zaledwie czasem wiatr po liściach szasta,
Albo echo od dzwonów po wąwozach rwie się —
O! Tutaj często dzwonią przy śmiertelnych kresie —
To gród trupi — ludniejszy od żyjących miasta;

Mogiła przy mogile, syny trupich kości,
Robaki odraźliwe po ziemi się wleką, —
Trącasz nogą — to czaszka — w niej gadzina gości.

Smutno ci — zmów pacierze — nie złorzecz nicości
Szalony synu ziemi — bo dzień nie daleko
Kiedy żywy zmarłemu grobu pozazdrości...



СВЯТЫ КРЫЖ, АБАЦТВА БЕНЕДЫКТЫНАЎ І МЕСТАЧКОВЫЯ МАГІЛЫ

За лесам крыж блішчыць — між зелені бялее
Пустэльнікаў будынак у ляску далёка,
А на гары вышэйшай, як сягае вока,
Стаіць касцёл — паўсюль гушчар кустоў гусцее.

Як ціха... Часам вецер у лістоце вее
Ці рэха ад званоў разносіцца навокал,
Па-над мяжой жыцця і смерці мкне высока —
То ж горад мёртвых — не жывых: ён не пусцее.

Магіла ля магілы, сын ад трупа-косці —
Чарвяк варушыцца ў зямлі агідна слізкі,
Нагой зачэпіш чэрап — гад запоўз у госці.

Ты пацеры шапчы і тлен не лай у злосці,
Шалёны сын зямлі, бо дзень ужо той блізкі,
Калі жывы памерламу пачне зайздросціць.

DO BOGARODZICY
W Słuckiej bramie

Bogarodzico! ku litości łatwa,
Ty, co zrzenicą czuwasz niezmrużoną
W bramie na warcie — aby twoja dziatwa
Bezpiecznie spała pod twoją obroną!

O! strzeż tych świątyń, w których syn twój słodki
Odbiera od nas ofiary codzienne:
I strzeż te domy, te baszty kamienne,
Te rozwaliny — dawny gród Sierotki.

...)*

**) Nad jedyną jaka była w Nieświeżu brama nazwana Słucką, jest kaplica N.P. Maryi z ołtarzem, przypominająca Ostrą Bramę Wileńską.*



ДА БАГАРОДЗІЦЫ
У Слуцкай браме

О, Багародзіца, Ты праз сталецці
У міласэрнасці не змружыш вочы
На варце ў браме, каб Твае ўсе дзеці
Тут чуліся ў бяспецы ўдзень і ўночы.

Пільнуй святыні, дзе Твой сын салодкі
Бярэ ад нас ахвяры неадменна,
Пільнуй дамы і вежаў шыхт каменны,
Руіны — даўні гарадок Сіроткі.

.... *

** Над адзінай у Нясвіжы брамай, названай Слуцкаю, ёсць капліца Найсвяцейшай Панны Марыі з алтаром, што нагадвае Вострую браму ў Вільні.*



Змест

Літаратурна-мастацкае выданне

Сыракомля Уладзіслаў

Згадкі Нясвіжа

Санеты

Рэдактар
Валянціна Марціновіч

Карэктар
Валянціна Дзядовіч

Макетаванне
Віталь Катовіч

Падпісана да друку 25.02.02. Фармат 60х90 1/16. Папера афсетная.
Гарнітура Times. Афсетны друк. Ум. друк. арк. 1,25.
Ул.-выд. арк. 1,1. Наклад 300 паасобнікаў. Замова № 6.
Выдавецтва "Тэхналогія". ЛВ № 73 ад 07.08.01.
Сертыфікат выдавецкай дзейнасці МН № 0000385.
220007, Мінск, вул. Ляўкова, 19.
Друк НВК "Тэхналогія". ЛП № 153 ад 07.08.01.
220007, Мінск, вул. Ляўкова, 19.

Za szerokiem jeziorem na kraniec krainy
Sterczy kamienny starzec — i niekiedy z wieży
Długo, zwolna, wydzwania ubiegłe godziny
Nim ostatnią dni swoich godzinę uderzy. —

W piersiach jego, jak w piersiach stuletnich żołnierzy
Tylko pamięć na dawne zdarzenia żywy, —
Teraźniejszość z przeszłością pogardliwie mierzy
Znał ojców — jakże śmieszne w jego oczach syny

Czy odżyje? czy wskrzesi swoje dawne losy
Huczno — po Radźwiłłowsku — jeszcze ma nadzieję
Jeszcze dziad śmiało strzela wieżami w niebiosy

Jeszcze herby, obrazy, i szpargałów stosy —
Strzeże jak świętość — Boże! ta świętość spróchniały
Jak słowo bez znaczenia, roślina bez ros

Syrokomla



ISBN 985-458-061-X